

moška dela), dobro/slabo (takrat smo morali veliko moliti, zdaj pa ne več toliko), moje-naše/tuje (moje šolanje, moja družina, družinski in vaški prazniki), nekoč/danes (življenje na kmetiji – nekoč, danes je mladim lažje). Iz zgodb tudi vidimo, da pripovedovalci svojega govora niso uporabljali zgolj kot sredstvo zunanje komunikacije, pač pa kot sredstvo mišljenja. Bralec lahko razbere skozi različne funkcije jezika vero v resničnost povedanega/zapisanega in zavest o konstruiranju življenjskih zgodb. Jezik v zgodbah prenaša akumulirano znanje na bralce in tako denimo zvemo, kako so pripovedovalci imenovali stvari (tudi s pomočjo slovarčka narečnih besed na koncu knjige), kako je v jeziku odseval njihov pogled na svet, kako so simbolizirali svoja izkustva, kulturne norme (denimo onikanje staršev, spoštljivo pozdravljanje) itd. Predvsem pa nam zgodbe odstrejo materialne, socialne in duhovne življenjske pogoje v Vuhredu in okolici v prvi polovici 20. stoletja. Ne tako na splošno, kot je v navadi v zgodovinskih pregledih, ampak pri čisto konkretnih posameznikih in družinah.

Mojca Ramšak

Marija Makarovič (ur.): Moje Babno Polje. – Cerknica : Zveza kulturnih organizacij : Sklad RS za ljubiteljske kulturne dejavnosti, Območna izpostava, 1999, 269 str. : ilustr.

Leta 1999 je v Cerknici izšla knjiga *Moje Babno polje* z osemnajstimi življenjepisi Babnopoljcev, ki živijo na jugozahodni meji s Hrvaško. Svoje življenjske zgodbe je zapisalo sedem ljudi, deset jih je o svojem življenju pripovedovalo, za eno osebo je življenjepisa zapisala njena sorodnica. En življenjepis je tudi istočasno dokumentiran z video kamero. Od osemnajstih življenjepisov je trinajst ženskih in pet moških. Najstarejša pripovedovalka je rojena leta 1911 in najmlajši pripovedovalec leta 1944, vsi razen ene pripovedovalke pa so bili rojeni v Babnem polju. Nekateri avtorji so pripovedovali o življenju od otroštva do danes, drugi so bili pripravljene deliti samo kos življenja ali pa so spomine posvetili predvsem različnim dogodkom v Babnem polju. Zato so nekateri življenjepisi zelo obsežni, najdaljši ima 74 (knjižnih) strani, drugi pa izjemno kratki, najkrajši ima 4 strani. Glavni razlog za tako velika nihanja je v tem, da je urednica knjige Marija Makarovič Babnopoljcem ponudila dve možnosti: da pišejo o svojem življenju od otroštva naprej ali da pišejo o temah, ki bi si jih sami izbrali. Pokazalo se je, da so se ženske raje odločile za prvi predlog, nekaj moških pa se je odločilo za tematske spomine. Urednica je za pisanje ali pripovedovanje življenjepisov nagovorila tudi tiste ljudi, ki ne živijo več v Babnem polju, pač pa v Ljubljani (2 pripovedovalca), v Žerovnici, v Novem mestu in v Fužinah na Hrvaškem. En življenjepis je dvojezičen (slovensko-italijanski).

Novost, ki jo prinaša ta knjiga življenjepisov, je daljši domoznanski uvod o sestavinah življenja vaščanov od konca prve do konca druge svetovne vojne, upoštevani pa so tudi podatki za pretekla stoletja. Tako uvodni sestavek Marije Makarovič vsebuje naslednja

poglavja: prebivalstvo in domovi, družina, delo in medsebojno sodelovanje kmečkih in kajžarskih družin, viri preživljanja kmečkih in nekmečkih družin, poraba, družabno življenje in versko življenje.

Omeniti velja, da so se Babnopoljci zaradi težkih življenjskih razmer začasno ali za stalno zaposlovali tudi v drugih državah. Pred prvo svetovno vojno so najpogosteje odhajali v Ameriko, med svetovnimima vojnama v Romunijo in Francijo, po drugi svetovni vojni pa v Nemčijo. Vsaj od leta 1889 pa so moški odhajali sezonsko drvarit na Hrvaško, Ogrsko in celo v Rusijo. Šele po drugi svetovni vojni so se odprle možnosti zaposlovanja tudi v Babnem polju. Sicer pa je poljedelstvo spadalo še do srede 20. stoletja med osnovne vire preživljanja. Druga pomembna panoga je bila živinoreja, ki pa je v zadnjih desetletjih močno upadla.

338

Skoraj vsi življenjepisi pripovedujejo o 49 Babnopoljcih, ki so jih leta 1942 ustrelili italijanski vojaki, o požigu vasi istega leta ali o taboriščnem življenju na Rabu. Leta 1942 je tam umrlo 19 vaščanov. Pripovedovalci z žalostjo pripovedujejo o teh dogodkih, zaradi katerih "so v vasi ostale samo še črne rute". Vsem zaradi vojne umrlim Babnopoljcem in Babnopoljkam je knjiga tudi posvečena. Ker se je število prebivalcev v Babnem polju od druge svetovne vojne skoraj prepolovilo (s 500 prebivalcev med drugo svetovno vojno na 296 leta 1991), je knjiga *Moje Babno polje* pričevanje o še eni razseljeni slovenski vasi na slovensko-hrvaški meji.

Tudi ta knjiga babnopoljskih življenjepisov se končuje s slovarčkom narečnih besed, ki spremlja vse knjige življenjepisov, ki jih je uredila Marija Makarovič. Opremljena pa je s fotografijami vsakdanjega življenja in portreti pripovedovalcev.

Mojca Ramšak

Ivanka Počkar (ur.): Iz časov ječmenove kave : življenjepisi Štajercev in Kranjcev ob sotočju rek Krke, Save in Sotle. – Novo mesto : Dolenjska založba, 1998, 496 str. : ilustr. (Seidlova zbirka ; knj. 20)

Koroški zbirki *Tako smo živeli, Življenjepisi koroških Slovencev*, ki izhaja v Celovcu od leta 1993 in jo ureja dr. Marija Makarovič, je sorodna knjiga življenjepisov, ki jih je zbrala, uredila in skoraj v celoti zapisala etnologinja Ivanka Počkar. Dvanajst življenjepisov z naslovom *Iz časov ječmenove kave, življenjepisi Štajercev in Kranjcev ob sotočju rek Krke, Save in Sotle*, ki so izšli leta 1998 pri Dolenjski založbi, prestopa iz štajerske pokrajine tudi v dolensko, saj so njihovi pripovedovalci doma z območja občin Brežice in Krško (okolica Bizeljskega, Pišce, Pavlova vas, Silovec, Sromlje, Osredok pri Podsredi, Drnovo, Brežice, Čatež, Mrzlava vas, Dolenja Pirošica). Pripovedovalci sami sebe poimenujejo Štajerci in Kranjci, pač glede na to, ali živijo na levem ali na desnem bregu spodnjega toka Save. Zgodbe ponazarjajo razmejitve, ki so jih med prebivalce omenjenih krajev zarisale tri reke, odnose med Štajerci in Kranjci in obojih s sosednjimi Hrvati.